

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi kuntoutusrahalain 31 §:n poikkeuksellisesta soveltamisesta sekä työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki kuntoutusrahalain 31 §:n poikkeuksellisesta soveltamisesta sekä laki työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa.

Esityksessä ehdotetaan, että kuntoutusrahan vähimmäismäärää ei tarkisteta indeksin muutosta vastaavasti vuonna 1998. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan indeksitarkistuksia ei tehdä vuonna 1998 eläkkeitä lukuun ottamatta muittenkaan indeksisidonnaisten etuuksien osalta.

Lisäksi ehdotetaan, että niissä päivärahetuuksissa, jotka lasketaan henkilön palkan perusteella, vähennetään aikaisempien vuosien tapaan työtulosta tai maksettavasta etuudesta työntekijäin eläke- ja työttömyysvakuutusmaksua vastaava osuus. Vähennyksen määräksi ehdotetaan kuusi prosenttia vuonna 1998.

Esitys liittyy valtion vuoden 1998 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan vuoden 1998 alusta.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset**1.1. Kuntoutusrahan vähimmäismäärän tarkistamatta jättäminen**

Sairausvakuutuslain (364/1963) mukainen varsinainen vähimmäispäiväraha poistui vuoden 1996 alusta. Jos vakuutetun työkyvyttömyys on kestänyt vähintään 60 päivää, suoritetaan kuitenkin lain 18 b §:n 1 momentin mukaan toimeentulon turvaamisen kannalta välttämätöntä päivärahaa enintään 60 markkaa päivältä. Sairauspäivärahan vähimmäismäärään ei tehdä indeksin muutosta vastaavaa korotusta, koska kaikki muut indeksisidonnaiset etuudet paitsi eläkkeet pidetään voimassa olevan lainsäädännön mukaan ennallaan vuoden 1998 loppuun. Vain eläkkeisiin tehdään laissa säädetyt indeksitarkistukset.

Kuntoutusrahain (611/1991) 14 §:n 3 momentin mukaan kuntoutusrahan vähimmäismäärän suuruus määräytyy sairausvakuutuslain 18 b §:n mukaisesti eli on enintään 60 markkaa päivältä. Lain 31 §:n mukaan kuntoutusrahaan tehdään vuosittain indeksitarkistus noudattaen vastaavasti, mitä työntekijäin eläkelain 9 §:ssä säädetään. Indeksitarkistuksia koskevan lainsäädännön yhteydessä kuntoutusrahaa koskevaan lainsäädäntöön jäi tekemättä edellä mainittu päätös etuuksien pysyttämisestä ennallaan vuoden 1998 loppuun. Sen vuoksi ehdotetaan, että myöskään kuntoutusrahain 14 §:n 3 momentin mukaan määräytyvää vähimmäismäärää ei koroteta indeksin muutosta vastaavasti vuonna 1998.

1.2. Työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottaminen eräissä päivärahoissa

Työntekijäin eläkelain 12 b §:n mukaista työntekijäin eläkemaksua on peritty palkansaajilta vuodesta 1993. Samasta vuodesta on peritty myös palkansaajan työttömyysvakuutusmaksua. Maksujen yhteismäärä on 6 prosenttia palkasta vuonna 1997. Mainittuja maksuja peritään palkansaajilta myös vuonna 1998, jolloin maksujen yhteismääräksi on arvioitu 6,05 prosenttia palkasta.

Sairausvakuutuslain mukainen päiväraha

määräytyy verotuksessa todettujen tai erikseen arvioitavien työtulojen perusteella. Kuntoutusraha määräytyy samalla tavalla kuin sairausvakuutuslain mukainen päiväraha. Vastaavanlainen työtuloihin perustuva laskentamalli on myös työttömyyspäivärahoissa. Myös tapaturmavakuutuslain (608/1948) mukainen vuosityöansio määräytyy työtulojen perusteella. Näissä ja kaikissa muissa sellaisissa tapauksissa, joissa päivärahaetuus määräytyy bruttotyöansion perusteella, työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun vaikutus on otettava huomioon, muutoin sosiaalivakuutusetuuden korvaustaso jää vinoutuneeksi palkasta saatavaan tuloon nähden. Mainittujen maksujen perusteella päivärahan perusteena olevaa työtuloa vähennetään 4,5 prosenttia vuonna 1997.

Hallituksen tarkoituksena on edelleenkin kehittää sosiaaliturvaa siten, että työstä saa paremman toimeentulon kuin sosiaaliturvasta. Sen vuoksi ehdotetaan, että vuonna 1998 työtulosta tehtävä vähennys mitoitetaan nykyistä paremmin vastaamaan palkansaajilta perittäviä todellisia maksuja. Päivärahan perusteena olevista työtuloista tai vaihtoehtoisesti etuuden määrästä vähennettäisiin työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun osuutena 6 prosenttia ennen päivärahaetuuden vahvistamista. Vähennys tehtäisiin verotuksessa todetuista tai arvioituista työtuloista. Vähennyksenä 6 prosenttia tehtäisiin vain vuonna 1998 alkavien päivärahojen perusteena olevista työtuloista. Sosiaali- ja terveysministeriö antaisi tarkemmat säännökset vähennyksen tekemisestä kunkin etuuslajin osalta.

2. Esityksen vaikutukset**2.1. Valtiontaloudelliset vaikutukset**

Kuntoutusrahan vähimmäismäärän tarkistamatta jättämisen arvioidaan säästävän sairausvakuutusrahaston menoja noin 5 miljoonaa markkaa vuonna 1998.

Kun päivärahan perusteena olevista työtuloista vähennetään eläke- ja työttömyysvakuutusmaksua vastaavana osuutena 6 prosenttia, sairaus- ja vanhempainpäivärahamenot sekä kuntoutusrahamenot säästyy arviolta 255 miljoonaa markkaa. Valtion osuus

työttömyyspäivärahamenoista pienenee ehdotuksen johdosta arviolta 215 miljoonalla markalla.

2.2. Vaikutukset edunsaajiin

Kuntoutusrahan vähimmäismäärän indeksitarkistusta ei toteutettu vuonna 1997. Korotuksen toteuttamatta jääminen myös vuonna 1998 merkitsee runsaan kahden markan korotuksen toteutumatta jäämistä vuoden 1996 indeksitasoon verrattuna.

Eläke- ja työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottaminen 6 prosentin suuruisena päiväraha-perusteissa merkitsee käytännössä sitä, että ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan määrä kasvaa 1 000—2 000 markan kuukausituloilla 2 markalla, kun otetaan huomioon myös päivärahaan vuonna 1998 tehtävä tasokorotus.

Päiväraha alenee 4 000—11 000 markan kuukausituloilla enimmillään arviolta 2,06 markalla ja kasvaa 12 000—21 000 markan kuukausituloilla arviolta 1,33—0,07 markalla. Kun kuukausitulot kasvavat 22 000 markasta 50 000 markkaan, ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan arvioidaan alenevan 0,07—3,97 markalla päivältä.

Sairauspäivärahan ja kuntoutusrahan alimman päivärahaan oikeuttavan vuotuisen tulo-ajan arvioidaan nousevan työtulosta tehtävän vähennyksen johdosta 5 320 markasta 5 400 markkaan. Tällä alarajalla sairauspäivärahan ja kuntoutusrahan määrä pienenee 0,20 markalla päivältä. Noin 27 000 markkaa ylittävillä vuotuisilla työtuloilla vähennys vaikuttaa sairauspäivärahan ja kuntoutusrahan lisäksi myös äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan määrään. Tehtävän vähennyksen etuuden määrää alentava vaikutus kasvaa noin 138 000 markan työtuloihin saakka, jolloin se on arviolta 4,85 markkaa päivältä. Tulorajoilla 140 000—200 000 markkaa alennus vaihtelee arviolta 3,50 markasta 4,00 markkaan päivältä. Työtuloilla 250 000—300 000 markkaa alennus on noin 3,15—3,75 markkaa päivältä. Laskelmat vähennyksen vaikutuksesta sairauspäivärahaan ja kuntoutusrahan määrään on tehty vuoden 1997 päiväraha-perusteiden mukaan arvioituna.

Ehdotettu 6 prosentin vähennys tehtäisiin vain vuonna 1998 alkavien päivärahojen perusteena olevista työtuloista. Jos päiväraha-kausi alkaa ennen vuotta 1998, työtuloista tehtävä vähennys ei muutu 4,5 prosentista 6

prosentiksi, vaikka päivärahan maksu jatkuu yli vuodenvaihteen vuodelle 1998. Työttömyyspäivärahan osalta ehdotettu 6 prosentin vähennys tulisi sovellettavaksi vain, jos työttömyyspäivärahan perusteena oleva palkka tulee määriteltäväksi vuonna 1998.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä virkatyönä. Esityksen valmistelun yhteydessä on kuultu Kansaneläkelaitosta, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry:tä, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry:tä, Akava ry:tä, Palvelutyönantajat ry:tä sekä Teollisuuden ja Työnantajien keskusliittoa.

4. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Esitys liittyy valtion vuoden 1998 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

5. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivästä tammikuuta 1998.

6. Säättämisyjärjestys

Kysymys indeksitarkistuksiin liittyvien muutosten säättämisyjärjestyksestä on useaan otteeseen ollut esillä perustuslakivaliokunnassa. Säättämisyjärjestyksen kannalta keskeinen on hallitusmuodon 15 a §:n 2 momentti. Tätä säännöstä koskevissa hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että perustoimeentulon turvan käsite on voimassa olevasta sosiaalilainsäädännöstä sinänsä riippumaton. Säännöksen tarkoituksena ei siten ole ollut turvata tavallisella lailla määriteltäviä yksittäisiä etuuksia tai tällaisten etuuksien tasoa sellaisenaan. Perustoimeentulon turvan riittävyyttä arvioitaessa on hallituksen esityksen perustelujen mukaan merkitystä sillä, onko henkilöllä lakisääteiset turvajärjestelmät ja hänen tilanteensa, kuten esimerkiksi perhesuhteensa muutoin, kokonaisuutena arvioiden toimeentulon edellytykset huolimatta siitä, että hänen normaalit toimeentulomahdollisuutensa ovat säännök-

sessä tarkoitetun syyn vuoksi heikentyneet. Hallitusmuodon 15 a §:n 2 momentin vaatimuksia eivät siten vastaisi sellaiset lainsäädännölliset muutokset, jotka merkitsisivät olennaisella tavalla puuttumista edellä tarkoitetuin tavoin suojattuun perustoimeentulon turvaan.

Indeksitarkistuksen tekemättä jättämisen kuntoutusrahan vähimmäismäärään ei toteutumattoman tarkistuksen vähäisen määrän vuoksi voida katsoa heikentävän perustoimeentulon turvaa. Ei ole myöskään perusteltua, että indeksitarkistus tehtäisiin muusta voimassa olevasta lainsäädännöstä poiketen vain kuntoutusrahan vähimmäismäärään.

Palkansaajien erityismaksujen huomioon ottamista työtuloperusteisissa päivärahaetuuksissa perustuslakivaliokunta on pitänyt valtiosäännön kannalta ongelmattomana.

Edellä olevan mukaisesti hallituksen esitykseen ei voida katsoa sisältyvän sellaisia ehdotuksia, jotka heikentäisivät hallitusmuodon 15 a §:n 2 momentissa tarkoitettua perustoimeentulon turvaa. Tämän vuoksi lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

kuntoutusrahalain 31 §:n poikkeuksellisesta soveltamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Sen estämättä, mitä kuntoutusrahalain (611/1991) 31 §:ssä säädetään kuntoutusrahan vuosittain tehtävästä indeksitarkistuksesta, vuonna 1998 ei tehdä indeksitarkistusta kuntoutusrahalain 14 §:n 3 momentissa tarkoitetun kuntoutusrahan vähimmäismäärään.

2 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1998 ja on voimassa vuoden 1998 loppuun.

2.

Laki

**työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta
eräissä päivärahoissa**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Jos laissa, asetuksessa tai valtioneuvoston päätöksessä säädetään, että päivärahan tai sitä vastaavan etuuden määrässä on otettava huomioon henkilön työ- tai virkasuhteessa saadut työtulot, näistä työtuloista tai maksettavasta etuudesta on vuonna 1998 vähennettävä kuusi prosenttia.

2 §

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta antaa asianomainen ministeriö.

3 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1998.

Helsingissä 3 päivänä lokakuuta 1997

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Sosiaali- ja terveysministeri *Sinikka Mönkäre*

